

Agnieszka Zaremba

LIBERALNE WYMIARY INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ. KONCEPCJA GUYA VERHOFSTADTA

WPROWADZENIE

Liberałowie europejscy przechodzą obecnie dość poważny kryzys tożsamości i ideologii. Niepowodzenia wyborcze partii wolnościowych sprawiły, że liberałowie zaczęli poszukiwać nowych dróg politycznych, co na razie nie doprowadziło do spektakularnego sukcesu. Najsilniejsze ugrupowania liberalne w Europie przeżywają prawdziwe trzęsienie ziemi w swoich szeregach, chociażby niemiecka FDP, która poniosła największą klęskę wyborczą od czasu powstania partii, a do tego doszedł kryzys przywództwa.

Taki kryzys dotyka obecnie wszystkich opcji politycznych. Pod tym względem Europa znajduje się na zakręcie. Politycy stali się poniekąd zakładnikami sondaży wyborczych i mediów, coraz trudniej prowadzić na kontynencie odważną, bezkompromisową politykę, wprowadzać niepopularne reformy. Wielu przywódców politycznych stawia na ostrożność i pozostaje zbyt zależnych od swoich wyborców niechętnych zmianom. Europa stała się uzależniona od politycznego centrum, które jest gwarancją sukcesu wyborczego. Ta pułapka odbiła się negatywnie na ostatnich wyborach. Okazało się, że partie skrajne zaczynają mieć do powiedzenia coraz więcej i odnosić kroczące zwycięstwa. Konsekwencja programowa ekstremistów przyniosła im popularność w dobie kryzysu gospodarczego i dużego bezrobocia wśród młodzieży europejskiej. Na margines zaczęli być spychani twórcy integracji europejskiej i systemu demokratycznego współczesnej Europy. Najtrudniejsze czasy nastały dla ugrupowań liberalnych. W związku z tym partie wolnościowe postawiły na zmiany programowe i wizerunkowe. Z tymi problemami boryka się obecnie ALDE – Porozumienie Liberałów i Demokratów na rzecz Europy. Liberałowie w ostatnich wyborach do Parlamentu Europejskiego ponieśli sporą stratę. Z ponad 80 mandatów w kadencji 2009–2014 do 67 w obecnym składzie Parlamentu.

Pomimo porażki i kryzysu koncepcji liberalnej, ALDE całkiem nieźle radzi sobie na poziomie parlamentarnym. Dużą w tym zasługą charyzmatycznego i kontrowersyjnego dla niektórych Guya Verhofstadta – obecnego przewodniczącego frakcji. Z raportu organizacji VoteWatch wynika, bowiem, że ALDE wygrała największą liczbę głosowań w PE. Liberalowie wygrali 90,16% głosowań w Parlamencie Europejskim, podczas gdy chadecy – 87,02%, a socjaliści – 86,82%. Frakcja jest dopiero czwarta co do ilości mandatów (za Europejską Partią Ludową, Postępowym Sojuszem Socjalistów i Demokratów oraz Europejskimi Konserwatystami i Reformatorami), ale tradycyjnie wykorzystuje potrzebę zachowania równowagi pomiędzy lewicą i prawicą. W głosowaniach ALDE jest niezwykle cennym sojusznikiem, jej centrowa pozycja sprawia, że jest sojusznikiem zarówno dla EPP, jak i S&D po 2014 roku. Z kolei partie ekstremistyczne nie potrafią zachować pragmatyzmu politycznego. Pomimo sukcesu prawicowych parlamentarzystów spod znaku eurosceptycyzmu, trudno jest im uzyskać jedność programową i utworzyć wspólną frakcję. Powoduje to, że sprawność polityczna Verhofstadta i zachowanie dyscypliny w głosowaniach pozwala na zachowanie silnej pozycji w Parlamencie. Chociaż wyborcy dali liberałom w wyborach lekcję pokory, a nawet, zdaniem wielu publicystów, „czerwoną kartkę”, ALDE ma zasadniczy wpływ na decyzje PE. Co więcej, liberałom udało się uzyskać wiele kluczowych stanowisk w Parlamencie.

Pochodzenie partii liberalnych i ich tradycje są dość zróżnicowane, podobnie jak założenia programowe. Szerokie spektrum poglądów liberalnych wydaje się momentami nie do pogodzenia, jednak dzięki tej różnorodności partie liberalne ratowały często własny byt, a elastyczność programów pozwoliła na utrzymanie się na scenach politycznych wielu krajów. Zróżnicowanie następuje trudności w identyfikacji liberałów, ale zasada zachowania trzonu wartości liberalnych, pragmatyzm i kształt dokumentów programowych pozwala na łatwą zmianę i reformy programowe z korzyścią dla wyniku wyborczego. Przyjęcie *Manifestu Liberalnego (Liberal Manifesto, 1947)*¹ czy *Deklaracji Stuttgarckiej (Stuttgart Declaration, 1976)* jednoznacznie określa przynależność do rodziny liberalnej. Wykładnia liberalizmu w tych dokumentach pozwala na ustalenie ram tego ruchu. Z tradycji liberalnej wynikają też tendencje reformatorskie i ciągła ewolucja programowa – tutaj należy pewnie doszukiwać się świeżości liberalnych pomysłów w Europie.

W 2011 roku przedstawiciele liberalnych think tanków z dziewięciu krajów Europy Środkowo-Wschodniej wystosowali list do Guya Verhofstadta, w któ-

¹ *Liberal International 1947–1989*, Liberal International, London 1989, p. 7.

rym stwierdzili „rozczarowanie treścią strategicznych dokumentów ALDE”. Według autorów

„liberałowie reprezentowani w Parlamencie Europejskim przez ALDE znacząco oddalili się w swoich poglądach od idei ochrony indywidualnej wolności, własności prywatnej, ograniczonego rządu, niskiego opodatkowania, zgadzając się na coraz dalej idącą regulację, interwencje państwowe oraz wyższe podatki”.

Liberalne think tanki z Europy Wschodniej zaproponowały powrót do tradycyjnego liberalizmu, odejście od interwencji rządowych, minimalizowanie regulacji, redukcję wydatków budżetowych na systemy emerytalne, edukację czy służbę zdrowia. W odpowiedzi przedstawiono próbę zredefiniowanego współczesnego liberalizmu europejskiego, który mimo wszystko pozostaje kluczem do sukcesu ALDE. Verhofstadt pokazał ewolucję liberalizmu i odpowiedzi tej doktryny na ostatnie dwadzieścia lat zmian na kontynencie i na świecie. Tradycyjny liberalizm, do którego tęsknią autorzy krytyki, nie sprawdził się, nie oznacza to wcale, że liberalizmem nie jest, to nowa koncepcja oparta na podstawowych wartościach, ale w kompletnie nowym wymiarze. Kontynent się zmienia, podlega wielu wpływom zewnętrznym, funkcjonuje w globalnym świecie dyktatu wolnego handlu, dlatego zmiana musi ulec też doktryna. Twarde trzymanie się ideologii połowy XX wieku nie jest liberalne w swej definicji, bo zmiana, reforma i ewolucja to naturalne zasady myśli wolnościowej. Liberałowie są również z definicji pragmatyczni, dlatego

„(...) zachodnim liberałom kryzys uświadomił, że kluczem do liberalnych wartości jest zrównoważenie (społeczne i gospodarcze) rozwoju, co wymaga regulacji, interwencji państwa i redystrybucji. W przeciwnym razie liberalne wartości – jak wolność i własność – stają się udziałem coraz mniejszej części społeczeństwa, a gospodarka, zamiast się rozwijać, gaśnie na skutek zanikania popytu i malejącej jakości pracy(...)”².

Dla europejskich liberałów jasne się stało, że Europa nie może konkurować z nowymi mocarstwami, niskimi podatkami i tym bardziej kosztami pracy. Celem liberałów jest obrona poziomu życia, co jest podstawowym celem integracji. Współcześnie powinno to oznaczać inwestycje w kapitał społeczny, wzmocnienie jakości edukacji, ochrony zdrowia. To ochrona spójności społecznej, zrównoważonej polityki regionalnej, ekologicznej i solidarności kontynentu. Nie jest wstydem dla współczesnych liberałów ochrona słabszych i dyskryminowanych, bo to oznacza mniej konfliktów i dalszy rozwój³.

² J. Żakowski, *Liberalizm wschodni*, „Gazeta Wyborcza” 05.12.11, www.gazeta.pl [dostęp: 16.09.2015].

³ K. Iszkowski, *Liberte! – blog*, www.iszkowski.liberte [dostęp: 15.08.2015].

Verhofstadt wpisuje się w nowy wymiar zmian, poszukiwania nowego modelu integracji. Doświadczenia tego polityka jako premiera Belgii przekładają się na specyficzne podejście do federalizmu, polityki regionalnej, wspólnych polityk.

1. PRIORYTETY NOWEJ WIZJI INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Wizja nowej integracji europejskiej wynika z potrzeby głębokich reform całego systemu. To nowe podejście można nazwać analogicznie do alterglobalizacji – altersystemowością. Liberałowie zdali sobie sprawę, że nastąpiło tąpnięcie polityczne, powstały nowe ruchy polityczne, społeczeństwo zmieniło się pod wpływem nowych mediów. Dlatego mamy do czynienia z rewolucją społeczną wymagającą zmian we wszystkich dziedzinach życia. Dostęp do informacji, radykalizacja niezadowolonej młodzieży zmieniła oblicze integracji. Politycy nie nadążający za tymi zmianami budzą w Europejczykach niechęć i pogłębiają falę niezadowolenia. Na nowo należy sformułować pytania o podstawowe kwestie społeczne i znaleźć na nie odpowiedzi. Po kryzysie 2008 roku również liberalizm znalazł się na zakręcie ideologicznym i politycznym. Wzrost znaczenia partii skrajnych eliminuje centrum ze sceny politycznej.

Odpowiedzią na te wyzwania jest koncepcja Verhofstadta opierająca się na sześciu punktach, wymagających przewartościowania:

- nowy federalizm i demokratyzacja Unii,
- reforma finansów europejskich,
- polityka ekologiczna,
- alterglobalizm europejski,
- polityka bezpieczeństwa Unii i armia europejska,
- polityka zagraniczna.

2. NOWY FEDERALIZM I DEMOKRATYZACJA UNII

Rozwiązania, które postulują liberałowie w integracji, są bezdyskusyjnie federalne i takie były od początku⁴. Rolą polityków jest obecnie tylko i wyłącznie nadanie jej określonego kształtu. Integracja europejska ma w oczach liberałów bardzo pogłębiony charakter. Pozostaje pytanie o zderzenie tej rzeczywistości z wizją, która jest w świadomości społecznej.

⁴ G. Verhofstadt, *Stany Zjednoczone Europy. Manifest dla nowej Europy*, DEMOS, Warszawa 2007, s. 32.

Dla wszystkich partii politycznych istnieje jasna koncepcja decentralizacji decyzji politycznych w UE, rosnącej roli Parlamentu czy rozmywania się granic politycznych. Z drugiej strony nadal politycy „udają”, że trwa dyskusja pomiędzy wizją federalną a funkcjonalną. Integracja zaszła już zbyt daleko, żeby móc ten dialog kontynuować po ponad pięćdziesięciu latach. Zawsze pozostaje oczywiście pytanie o odwracalność procesu integracji i powrót do państw narodowych czy walut krajowych. Dla liberałów jest to pytanie otwarte, ale raczej na zasadzie charakterystycznej dla partii wolnościowych – pewnego myślenia, że „nigdy nie mówi się nigdy”. To furta w myśleniu, przy założeniu że jednak integracja zaszła już zbyt daleko⁵. Dla liberałów ogromnym rozczarowaniem było fiasko projektu o nazwie Konstytucja Europejska. Unia Europejska nie radzi sobie ze współczesnymi wyzwaniami globalizacji i zmianami demograficznymi. Jest tworem „zarządzanym bez rządu”, bo głównym problemem jest międzyrządowa forma zarządzania. Europa, pomimo wielu prób i wspólnej waluty, nie stworzyła systemu wytwarzania dóbr „europejskich” nadal gospodarki krajowe wykazują się egoizmem narodowym. Powodem takiej sytuacji jest właśnie brak prawdziwego rządu europejskiego o szerokich uprawnieniach wykonawczych i posiadanych zasobach finansowych pochodzących z europejskich podatków. Na jego czele, w tej koncepcji, powinien stanąć prezydent Europy – wybrany w bezpośrednich, powszechnych wyborach. Problemem są bowiem tzw. dobra ekskluzywne, które wytwarzane przez Europę wspólnie mogą służyć często egoizmom poszczególnych gospodarek. Jednolity rząd o uprawnieniach wykonawczych pozwoli te egoizmy powstrzymać. Europa powinna być tradycyjnie, z punktu widzenia liberałów, oparta na wielokulturowości, ale bez typowych pułapek tej idei. Ta cecha oznacza opozycję do państwa jako tworu narodowego. We współczesnej ideologii liberalnej pamięć zbiorowa, naród w sensie tradycji przestają mieć znaczenie. Przesuwa się zatem punkt ciężkości z państwa na instytucje integracji europejskiej. Dla liberałów europejskich federalizm opiera się na głównych założeniach: demokratyzacji procesu instytucjonalnego, przekazywaniu kompetencji państwowych na rzecz instytucji europejskich, wykorzystywaniu tradycyjnych atrybutów państwa w procesie integracji (obywatelstwo europejskie, polityka zagraniczna itp.), pomijanie szczybla państwowego w procesie decyzyjnym, koncentrowanie się na regionach.

Postulowana demokratyzacja procesu decyzyjnego ma swoją niezwykle długą tradycję we frakcji liberalnej. Ta kwestia już w dokumentach założycielskich stanowiła trzon koncepcji integracji. Wzmocnienie roli Parlamen-

⁵ P. Henzel, *Guy Verhofstadt: skrajna prawica chce zniszczyć osiągnięcia 60 lat europejskiej integracji*, www.onet.pl, 22 stycznia 2014 r. [dostęp: 15.08.2015].

tu, bezpośrednio wyborów wszelkich szczebli i przybliżanie Europy swoim obywatelom związane było z liberałami – od czasów Traktatów Rzymskich, przez koncepcję Colombo-Genscher, aż po zaangażowanie Valerego Giscarda d'Estaigna w koncepcję Konwentu Europejskiego⁶.

Jednakże dawny federalizm opierano na strachu przed wojną, przed remilitaryzacją Europy i przeciwstawieniem sobie narodów europejskich. Stary federalizm formowano na podstawie potrzeby międzynarodowej kontroli.

Ta koncepcja współcześnie się wyczerpała, dorosło pokolenie młodych Europejczyków, nie znających zimnej wojny, podróżujących bez ograniczeń ludzi, którzy nie rozumieją obaw starszych pokoleń, i dlatego liberałowie postulują nowy federalizm, koncepcję „odwagi” opartą na wizji współczesnego dobrobytu i solidarności europejskiej. Stara koncepcja była koncepcją narzuconą przez polityków i forsowaną od lat bez udziału społeczeństw. Stąd niska frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego – odwieczny problem podziału na „my i oni”, brak zainteresowania procesami integracji europejskiej. W nowej wizji federalizmu ma to być proces oddolny, wymagający zmian głębszych, ale już zachodzących w świadomości społecznej⁷. Europie nie potrzeba nowego traktatu elit, potrzeba społeczeństwa obywatelskiego i demokracji instytucji europejskich na poziomie państw narodowych – to prawdziwy wymiar nowego federalizmu. Obywatelstwo ma również mieć na nowo zdefiniowany wymiar socjalny, zwłaszcza w kontekście sytuacji młodych, wykształconych i bezrobotnych Europejczyków. Europa powinna zagwarantować swoim obywatelom cztery wolności – słowa, sumienia, wolność od strachu i niedostatku. Verhofstadt w swojej polityce jest żywym przykładem walki o te gwarancje.

Warunkiem wstępnym jest stworzenie instytucji o rozpoznawalnych i zrozumiałych nazwach. Przy czym jasno należy określić także ich kompetencje. Mamy zatem w tej koncepcji:

- rząd – władza wykonawcza – na jego czele powinien stać prezydent wybierany w wyborach powszechnych i bezpośrednich.
- dwuizbowy Parlament Europejski jako przykład klasycznego rozwiązania w ustrojach federalnych. Pierwsza Izba nazwana Parlamentem Europejskim powinna składać się z proporcjonalnej liczby reprezentantów społeczeństw. Druga izba, nazwana Radą, składałaby się z przedstawicieli rządów państw członkowskich⁸.

⁶ Por. J. Rothacker (Hrsg.), *Liberales Europapolitik – Dokumentation*, Sankt Augustin Verlag, Sankt Augustin 1991, s. 338–340.

⁷ A. Ostolski, *Europa dla młówojadów?*, www.zielonewiadomości.pl, 30 stycznia 2013 [dostęp: 16.09.2015].

⁸ G. Verhofstadt, *Stany Zjednoczone...*, *op. cit.*, s. 76.

3. REFORMA FINANSÓW EUROPEJSKICH

Liberalna koncepcja europejskich podatków jest ściśle związana z tworzeniem poszczególnych polityk. Liberałowie proponują na przykład ekopodatki lub podatki nałożone na konsumpcję. Budżet Unii Europejskiej powinien zapewnić stabilność Europy. Natomiast redystrybucja środków musi następować między regionami a nie państwami. Tak skonstruowany budżet europejski ma finansować: zapewnienie minimum socjalnego, badania naukowe, zwłaszcza w dziedzinie medycyny i nowych technologii. Europa powinna odejść od współczesnych zasad finansowania Unii – społeczeństwa państw płatników netto są zbyt niezadowolone z tej sytuacji i rośnie w nich rozczarowanie integracją. Istotnym pomysłem jest również emisja euroobligacji.

Verhofstadt przedstawił koncepcje rozwiązań kryzysu finansowego w Unii. Diagnoza obecnej sytuacji – ostrej stagnacji gospodarczej jest dla przewodniczącego ALDE wynikiem braku inwestycji publicznych i zmian w zakresie infrastruktury. Według Verhofstadta zwiększenie kapitału w tym zakresie pozwoli na systematyczny wzrost gospodarczy – koncepcja zawiera w sobie ciekawe rozwiązanie emisji zróżnicowanych obligacji europejskich – euroobligacji, które obok tradycyjnych będą miały charakter projektowy. Jest to pomysł na silne powiązanie finansowania publicznego z konkretnym projektem infrastrukturalnym⁹. Idąc dalej jest to wzmacnianie polityki regionalnej poprzez zwiększenie dostępności środków finansowych dla tego szczebla polityki.

Wraz z poszukiwaniem dodatkowych środków finansowych powinna nastąpić reforma sektora finansowego, zwłaszcza na gruncie rozczarowania społeczeństw państw płatników netto. Gospodarka oparta na zreformowanych finansach ma służyć potrzebom społecznym. W dobie globalizacji zgubiono prawdziwy sens działalności gospodarczej – która ma zaspokajać ludzkie potrzeby, a nie tylko i wyłącznie przynosić sukces finansowy. Daje to pole do popisu dla małych i średnich firm, które w programach liberalnych zajmują poczesne miejsce. Nierównowaga podmiotów gospodarczych w dobie globalizacji niszczy faktyczną konkurencję. A kryzys 2008 roku dowiódł, że korporacje transnarodowe mają sobie sporo do zarzucenia.

W dziedzinie finansów reformy wymaga również Europejski Bank Centralny. Skład decydentów banku należy poszerzyć o przedstawicieli związków zawodowych i ekologów, żeby zbliżyć się do autentycznych potrzeb obywateli

⁹ J. Haug, A. Lamassoure, G. Verhofstadt, *Europe for Growth. For a Radical Change in Financing the EU*, CEPS, Brussels 2009, p. 47–65.

Europy. EBC powinien zabiegać i stać na straży pełnego zatrudnienia, bezpieczeństwa socjalnego i zrównoważonego rozwoju kontynentu.

W dobie kryzysu liberałowie otwierają się na wielowalutowość. Różnorodność walut – nie tylko narodowych, ale również regionalnych i lokalnych – jest być może rozwiązaniem problemów fiskalnych. Verhofstadt proponuje oddolną możliwość tworzenia walut lokalnych, co może powodować rozwój i ochronę rynków lokalnych i regionalnych. Przykłady stosowania walut lokalnych dowiodły, że można w ten sposób wzmocnić sektor MSP, kształtować lokalny rynek pracy. Tak wykonywana subsydiarność gospodarcza może wzmocnić demokrację. Zaskakująco Verhofstadt jest zdania, że należy wzmocnić kraje członkowskie w zakresie współdecydowania o euro. Nie powinno się w tej dziedzinie wzmocniać instytucji ponadnarodowych¹⁰.

4. POLITYKA EKOLOGICZNA

Dla liberałów ostatnie lata oznaczały wzmocnienie tej dziedziny integracji. Zrównoważony wzrost i ekologia oznacza dla frakcji ściślejszą współpracę z europartiami Zielonych. Po drugie trzeci wymiar nowego federalizmu to współpraca klimatyczna, której podstawę stanowi solidarność z krajami zależnymi od węgla kamiennego. Te kraje powinny otrzymywać większe wsparcie, aby móc dokonać transformacji w kierunku niskiego zużycia węgla. Solidarność ekologiczna to wspólne badania na potrzeby energii odnawialnej i ekologicznej demokratycznej gospodarki. Liberałowie zwracają uwagę również na fakt realizacji prawa do życia w czystym środowisku.

Ekologia to również wzmocnienie ekologicznego rolnictwa przy postawieniu na wzmocnienie lokalności i regionalności produktów. Należy odejść od dużych gospodarstw rolnych na rzecz ekologicznych mniejszych farm. W pewnym sensie oznacza to również przeciwstawienie się globalizacji, Europa musi postawić na koncepcję sprawiedliwego handlu i produkcji uwzględniającej ekologię. Kontynent powinien być również wolny od upraw roślin modyfikowanych genetycznie (GMO). Unia Europejska ma za zadanie chronić krajobraz regionalny i charakterystykę lokalną.

¹⁰ Por. D. Cohn-Bendit, G. Verhofstadt, *For Europe! Manifesto for a postnational revolution in Europe*, Carl Hanser Verlag, München 2012.

5. ALTERGLOBALIZM EUROPEJSKI

Guy Verhofstadt stoi na stanowisku, że wolne oprogramowanie, nieograniczony dostęp do Internetu i prawa patentowe powinny być nastawione na potrzeby społeczeństwa europejskiego, a nie zyski korporacji. Dzięki dostępowi do mediów elektronicznych realizowana jest współczesna, liberalna koncepcja wolności słowa i dostępu do kultury. Liberałowie zwracają uwagę na łamanie praw pracowniczych w korporacjach i nie respektowanie podstawowej zasady integracji poprzez nierównowagę podmiotów w kwestii konkurencji¹¹. Nigdy małe, lokalne przedsiębiorstwa nie poradzą sobie w starciu z gigantami międzynarodowego handlu. Konflikt pokoleń i pauperyzacja młodzieży jest w dużej mierze winą globalnej działalności korporacji, nie szanujących podstawowych zasad konkurencji.

6. POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA UNII I ARMIA EUROPEJSKA

Według ALDE istnieje paląca konieczność utworzenia nowego systemu bezpieczeństwa europejskiego, opartego na wspólnej armii. Diagnoza obecnej sytuacji jest zatrważająca, przy bardzo małym finansowaniu, Europa nie uzyskuje praktycznie żadnej zdolności operacyjnej. Niskie budżety państw członkowskich, słabe uzbrojenie i swoiste „rozleniwienie” armii europejskich w obliczu NATO, to punkt wyjścia do dyskusji nad tym projektem. Idea współpracy obronnej ma polegać na odzyskaniu zdolności do działania, celem zabezpieczenia osiągnięć europejskiej integracji. Pomysł ustanowienia wspólnych sił zbrojnych, mimo już 65 lat, do dziś nie doczekał się realizacji. Co prawda, poczyniono pewne działania, ale rola NATO w Europie powstrzymuje progres w tej dziedzinie. Tradycyjnie są to Wielka Brytania oraz państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Liberałowie zakładają, że sojusz będzie miał nadal nadrzędną pozycję, ale koncepcja ALDE wpisuje się w tendencję na rzecz tworzenia nowego federalizmu w Europie.

Verhofstadt proponuje trzy etapy tworzenia armii:

- zacieśnienie współpracy przemysłów obronnych,
- stworzenie jednolitej strategii,
- stworzenie wspólnego budżetu.

¹¹ Por. P. Schwarz, *Daniel Cohn-Bendit's imperialist "For Europe" manifesto*, www.wsws.org, 12 October 2012 [dostęp: 16.09.2015].

Armia europejska miałyby podlegać unijnym instytucjom i być komplementarna wobec Paktu Północnoatlantyckiego. Przy czym NATO ma nadal stanowić podstawę bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Liberałowie uważają, jednak, że oferta powinna zostać skierowana także do państw spoza sojuszu, a będących członkami Unii. Tworzenie armii nie oznacza prostego sumowania potencjału obronnego państw UE oraz budżetów obronnych, konieczne byłyby dodatkowe pieniądze, a obecna sytuacja NATO, w którym tylko pięć państw wypełnia swoje zobowiązania finansowe, nie daje powodu, by sądzić, że Europejczycy będą skłonni do ponoszenia kolejnych wydatków¹². Warto także pamiętać, że współpraca przemysłów obronnych, czy transfer technologii, które w obecnej sytuacji są pożądane bardziej niż kiedykolwiek, są jak najbardziej możliwe bez tworzenia Europejskiej Unii Obronnej.

Verhofstadt deklaruje, że armia europejska ma pełnić jedynie funkcję wspomagającą, a nie być konkurencją dla NATO, podobnie armie krajowe, które jednak powinny zostać dofinansowane i zmodernizowane. Z tego powodu liberałowie zaprezentowali „mapę drogową” mającą służyć utworzeniu do 2025 roku „zintegrowanych” oddziałów zbrojnych UE¹³. ALDE dodatkowo zwraca uwagę na niedostatki budżetowe poszczególnych państw oraz brak realnej strategii obronnej Unii Europejskiej. Hilde Vautmans posłanka ALDE podkreśliła, że obcinanie wydatków obronnych, w sytuacji kryzysu gospodarczego, jest wyjątkowo złym rozwiązaniem „(...) to właśnie poprzez takie działania armie narodowe stały się cieniami samych siebie (...)”¹⁴.

7. POLITYKA ZAGRANICZNA

Wspólna polityka zagraniczna jest dla liberałów pełna braków i konieczne jest jej zreformowanie. Najważniejszym zadaniem Unii Europejskiej są obecnie działania związane z konfliktem na Ukrainie oraz polityką Rosji. Liberałowie zawsze krytyczni wobec polityki Putina, radykalizowali swoje poglądy po śmierci Borysa Niemcowa, którego partia wchodzi w skład ALDE. Guy Verhofstadt wezwał Unię Europejską do zaostrzenia stanowiska i wzmocnie-

¹² UE. Verhofstadt: same szczyty strefy euro nie wystarczą, „Gazeta Wyborcza” 17.08.2011, www.gazeta.pl [dostęp: 16.09.2015].

¹³ *Liberalny pomysł na Europę* – rozmowa Krzysztofa Iszkowskiego z Guy'em Verhofstadt'em, www.liberte.eu

¹⁴ P. Henzel, „Na linii frontu”. Plan utworzenia Europejskiej Unii Obronnej. „Obecna sytuacja jest nie do przyjęcia”, www.onet.pl [dostęp: 12.09.2015].

nia sankcji wobec Rosji, zaznaczył jednak, że UE musi jednocześnie zacieśnić relacje ze zwykłymi Rosjanami.

We wrześniu 2015 roku ALDE przedstawiła swoje stanowisko wobec imigrantów – nastąpiła w tej kwestii znacząca radykalizacja liberalnej polityki azylowej i postulat wzmocnienia Frontexu. Według ALDE w niebezpieczeństwie stoi cała idea Schengen. Dodatkowo potrzebne jest ujednoczenie systemów nadawania statusu uchodźcy i udzielania azylu. Obecnie praktycznie każde państwo członkowskie stosuje swoje kryteria, co utrudnia prowadzenie wspólnych działań w kryzysie. Liberałowie postulują przekazywanie środków finansowych do obozów dla uchodźców w krajach sąsiadujących z Syrią i do agend ONZ.

Guy Verhofstadt – były premier Belgii, doświadczony polityk, liberał jest dla ALDE doskonałym przywódcą na czas kryzysu. Jego koncepcje, wypowiedzi i przemówienia, charakteryzują się dużą przenikliwością sądów i dojrzałym pragmatycznym spojrzeniem na integrację. Liberałowie dzięki niemu, stali się bardziej widoczni w Europie a pragmatyzm tej opeji w ostatnich latach zdecydowanie im sprzyja. W swoich politycznych i intelektualnych koalicjach liberalizm europejski zyskał na świeżości i ma szansę poprawić swoje notowania wyborcze. Po raz kolejny liberałowie zyskują na wizerunku dzięki swoim przywódcom.

BIBLIOGRAFIA

- Cohn-Bendit D., Verhofstadt G., *For Europe! Manifesto for a postnational revolution in Europe*, Carl Hanser Verlag, München 2012.
- Delwit P., Kulachi E., van de Walle C. (eds.), *The Europarties Organisation and Influence*, CEVIPOL, Brussels 2004.
- Haug J., Lamassoure A., Verhofstadt G., *Europe for Growth. For a Radical Change in Financing the EU*, CEPS, Brussels 2009.
- Henzel P., „Na linii frontu”. *Plan utworzenia Europejskiej Unii Obronnej. „Obecna sytuacja jest nie do przyjęcia”*, www.onet.pl
- Henzel P., *Guy Verhofstadt: skrajna prawica chce zniszczyć osiągnięcia 60 lat europejskiej integracji*, www.onet.pl
- Iszkowski K., *Liberte! – blog*, www.iszkowski.liberte
- Kirchner E.J. (ed.), *Liberal Parties in Western Europe*, Cambridge University Press, Cambridge 1988.
- Liberal International 1947–1989*, Liberal International, London 1989.

- Liberalny pomysł na Europę* – rozmowa Krzysztofa Iszkowskiego z Guy'em Verhofstadt'em, www.liberte.eu
- Ostolski A., *Europa dla mrówkojadów?*, www.zielonewiadomości.pl.
- Rothacker J. (Hrsg.), *Liberale Europapolitik – Dokumentation*, Sankt Augustin Verlag, Sankt Augustin 1991.
- Schwarz P., *Daniel Cohn-Bendit's imperialist "For Europe" manifesto*, www.wsws.org
- UE. Verhofstadt: *same szczyty strefy euro nie wystarczą*, „Gazeta Wyborcza” 17.08.2011.
- Verhofstadt G., *Stany Zjednoczone Europy. Manifest dla nowej Europy*, DEMOS, Warszawa 2007.
- Żakowski J., *Liberalizm wschodni*, „Gazeta Wyborcza” 05.12.11, www.gazeta.pl

LIBERALNE WYMIARY INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ. KONCEPCJA GUYA VERHOFSTADTA

Streszczenie

Artykuł dotyczy nowej wizji integracji europejskiej sformułowanej przez Guy'a Verhofstadta, charyzmatycznego i bezkompromisowego przywódcy europejskich liberałów. Koncepcja opiera się na sześciu punktach, wymagających przewartościowania: nowym federalizmie i demokratyzacji Unii, reformie finansów europejskich, polityce ekologicznej, alterglobalizmie europejskim, polityce bezpieczeństwa Unii i armii europejskiej, polityce zagranicznej. Liberałowie, pomimo trudności politycznych i porażce w ostatnich wyborach europejskich, nadal są znaczącą siłą w Parlamencie Europejskim. ALDE potrafi stworzyć świeżą koncepcję integracji dopasowaną do dynamicznych zmian na kontynencie.

LIBERAL DIMENSIONS OF EUROPEAN INTEGRATION: GUY VERHOFSTADT'S CONCEPT

Summary

The article discusses a new vision of European integration formulated by Guy Verhofstadt, a charismatic and uncompromising leader of European liberals. The vision is based on six points that require re-evaluation: new

federalism and democratization of the Union, a reform of the European finances, environmental policy, European alter-globalism, the European Union security policy and the military of the European Union, and foreign policy. Liberals, despite political difficulties and a failure in the last European elections are still a major force in the European Parliament. ALDE is able to create a fresh concept of integration tailored to the dynamic changes on the continent.

ЛИБЕРАЛЬНЫЕ ПАРАМЕТРЫ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ. КОНЦЕПЦИЯ ГИ ВЕРХОФСТАДТА

Резюме

Статья касается нового видения европейской интеграции, сформулированного Ги Верхофстадтом, харизматичным и бескомпромиссным лидером европейских либералов. Данная концепция основывается на шести пунктах, нуждающихся в переоценке: новом федерализме и демократизации Евросоюза, реформе европейских финансов, экологической политике, европейском альтерглобализме, политике безопасности Евросоюза и европейской армии, внешней политике. Либералы, несмотря на политические трудности и поражение в последних европейских выборах, по-прежнему занимают значительную позицию в Европейском Парламенте. АЛДЕ умеют создать свежую концепцию интеграции с учётом динамических изменений на континенте.